

Můj vztah k čtenářům má dlouhou tradici a byl vždycky velmi přátelský, mám však dojem — snad právě z tohoto důvodu — že přišel čas, abych se přiznal k velkému životnímu zločinu. Stalo se to už dávno; nezřídka se ozve špatné svědomí opožděně a odhalí temné události až dlouho potom, co k nim došlo. Nemá to nic společného s orgiemi antipuritánské ligy. Tato organizace je tak odporně slušná, že jisté noviny, které o ní nedávno psaly, se zmiňovaly o mém příteli Edgaru Jepsonovi jako o kanovníkovi; a podobné tituly jsou prý připraveny pro nás pro všechny. Nikoli; rozhodně není zásluha arcibiskupa Crana, děkana Chestertona, důstojného pána Douglase, monsignora Blanda a dokonce ani zásluhou onoho výtečného a mužného představitele klerikálů, kardinála Nesbita, že jsem se rozhodl (či spíše byl donucen špatným svědomím) uveřejnit toto pohlášení. Zločin jsem spáchal sám a bez spoluviníků. Ano, sám. Do- volte, abych ukojil palčivou touhu vlastní všem ka- jícíkům, kteří chtějí mít to trapné doznání již za sebou, a vylíčil nejprve svůj čin v jeho nejhnusnější a nejneomluvitelnější podobě. V jednom německém městě žije v současné době (pokud nezemřel v záchva- tu zuřivosti, když objevil svou křivdu) restauratér, kterému dlužím dvě pence. Když jsem naposled opouštěl jeho zahradní restauraci, byl jsem si vědom, že mu dlužím dvě pence. Uzmul jsem mu je právě před nosem, navzdory tomu, že jeho nos byl typicky židovský. Nezaplatil jsem mu a je velmi nepravdě- podobné, že mu kdy zaplatím. Jak mohlo dojít k takové hanebnosti u člověka, který, abych tak řekl, postrádá náležitě způsobilosti k podvodu? Stalo se to

následovně — ten příběh má své mravní naučení, i když pro ně asi nebude místo.

Turisté na kontinentě se většinou řídí známou zásadou, že se cizím jazykem mluví nejsnáze, když se hovoří o filosofii. Nejtěžší je mluvit o běžných denních potřebách. Důvod je zřejmý. Pro běžné věci má každý národ slova úplně jiná a obvykle tak trochu zvláštní a divná. Jak například může cizinec před- pokládat, že se pokrývce stolu říká ubrus? Kdo je na- tolik básníkem, aby uhodl, že Němci říkají rukavici bota na ruku? Jazyk používá pro tyhle věci takřka přezdívek. Nádoby a židle mají zvláštní, ojedinělá a téměř něžná jména, jako by to byly děti. Ale o abstraktních věcech se v cizím jazyce může dohado- vat každý, kdo se dostal v učebnici aspoň k čtvrté lekci. Protože jakmile dokáže dát dohromady vůbec nějakou větu, zjistí, že slova používaná v abstraktních a filosofických debatách jsou skoro u všech národů stejná. Jsou stejná prostě proto, že všechny vycházejí z kořenů naší společné kultury, z křesťanství, římské říše, ze středověké církve nebo z Francouzské revoluce. Demokracie, politika, literatura, filosofie, autorita, republika, taková slova jsou skoro stejná ve všech zemích, kudy cestujeme. Proto pozor na příšný obdiv vůči mladému muži, který se pohádá s šesti francouzskými ateisty, sotva přistane v Dieppe. To dokážu taky. Ale s největší pravděpodobností onen mladý muž neví, jak se řekne francouzsky lžice na boty. Jsou však tři velké výjimky z tohoto pravidla. (1) U zemí, které nejsou evropské a neznají pojmy naší občanské nauky a neměly latinu. Nepředstírám, že si okamžitě vzpomenu, jak se řekne patagonsky slovo „problematika“ nebo že eskymácký výraz pro

nž

y

y
šho

h

,

i

h

š

ý

d

f

,

a

republiku mi byl znám od útlého dětství. (2) U Německa, kde sice tato zásada platí u řady slov jako politika a filosofie, ale neplatí běžně, protože Němci dávají ve svém jazyce úmyslně přednost čistě germánským výrazům. (3) Když člověk z toho jazyka nezná nic, což je můj případ.

Taková byla alespoň moje situace toho dne, kdy jsem spáchal svůj zločin. Spojily se tu dvě z uvedených podmínek: chodil jsem německým městem a neznal jsem německy. Ale znal jsem dvě nebo tři z těch velkých a slavných slov, která drží naši evropskou kulturu pohromadě — jedno z nich je „cigáro“. Jelikož byl horký a nádherný den, usadil jsem se ke stolu v jakési zahradní pivnici a objednal si doutník a sklenici ležáku. Pivo jsem vypil a zaplatil. Vykouřil jsem doutník, zapomněl jsem ho zaplatit a vyšel jsem z restaurace ven, dívaje se s obdivem na královské obrysy pohoří Taunus. Asi za deset minut jsem si náhle vzpomněl, že jsem nezaplatil za ten doutník. Vrátil jsem se na ono místo občerstvení a položil na stůl příslušný obolus. Jenže majitel už mezitím také na ten doutník zapomněl, vydal pouze několik hrdelních zvuků s tázací intonací se zřejmou snahou zjistit, co si přeji. Řekl jsem „cigáro“ a on mě dal cigáro. Dával jsem mu peníze a současně jsem se pokoušel odmítavými gesty doutník vrátit. Domníval se, že mé odmítnutí znamená, že mi nevyhovuje zrovna tento druh doutníku, a přinesl mi jiný. Točil jsem rukama jako větrný mlýn a snažil jsem se mu velkorysým obecným gestem dát najevo, že neodmítám výrobek, který mi nabízí, nýbrž doutníky vůbec. Vložil si to jako běžnou lidskou netrpělivost a přiřítíl se s rukama plnými nejružnějších doutníků a začal mi je vnucovat.

V zoufalství jsem se pokusil o jiné druhy pantomimy, ale čím víc doutníků jsem odmítal, tím vybranější a dražší sorty doloval z hlubin a slojí svého podniku. Marně jsem přemýšlel, jak bych mu dal najevo, že už jsem jeden doutník měl. Dělal jsem, že kouřím, že odklepávám popel a že doutník zahazuji. Pozorný majitel restaurace si to ovšem vyložil tak, že mu předvádím (v jakési extatické předtuše) slasti doutníku, který mi teprve dá. Nakonec jsem zklamane kapituleval: nechtěl si vzít peníze, aniž by mi dal doutník. A tak se stalo, že tento restauratér (z jehož tváře zářila láska k penězům jako slunce o polednách) rozhodně a naprosto odmítl dvě pence, které jsem mu byl dlužen; a já jsem ty dvě pence vzal a hýřil jsem několik měsíců. Doufám, že o soudném dnu sdělí andělé tomu nešťastníkovi pravdu velmi taktně.

To je pravdivé a přesné vylíčení Velkého doutníkového podvodu a vyplývá z něj poučka, že kultura je založena na abstrakcích. Pojem dluhu se vůbec nedá znázornit tělesnými pohyby, neboť je to pojem abstraktní. A bez dluhů by se kultura přece neobešla. A až k vám přijdou tvrdohlaví pánové, co studují vědeckou sociologii (která neexistuje) a budou vám chtít namluvit, že kultura je hmotná nebo lhostejná k abstrakcím, zeptejte se jich jenom, kolik z věcí, které tvoří naši společnost, jako právo, akcie či národní dluh, by se dalo vyjádřit obličejem a deseti prsty, kterými byste gestikulovali a dělali grimasy na německého hostinského.